

Jernej Popotnik:

Orglice.

I.

o vam je bil semenj, šumeč in vrveč in vesel — in pisan je bil in rumen in rdeč in zelen — pravi pravcati zbori žgolečih liščkov! In penil se je od kipečega življenja — o, nikjer na vsem svetu ga ni človeka, da bi vam opisal ta semenj tako, kakršen je bil v resnici!

Mene ste videli — ali ne? Niste bili na semnju? ... Škoda! Pogovorili bi se bili lahko kaj veselega; vozili se na vrtljaku v kočiji ali pa jezdili konje, igrali na orglice, piskali na piščalke in streljali s pištolicami, pa vriskali in peli bi bili skozi trg ... Juhej, lepo je bilo in prav prijetno! Lahko vam je žal, da vas ni bilo ...

Veste — pa Kobajsovega Janka bi bili tudi videli in gotovo bi bili dobili od njega kaj »odpustkov«! Jaz sem ga pa videl, in dal mi je piškotov, rožičev, fig in enega konjička iz lecta, pa igral sem na njegove orglice ...

Popoldne, ko je bil semenj na vrhuncu, sta stopila Kobajsov očka in Janko iz trške gostilne. Očka so bili dobro prodali staro, za molžo že slabo kravo, morali dati v gostilni svojemu žejnemu mešetarju seveda za vino, jedli gulaž in naročili za Janka meseno klobaso — in zdaj sta stopala obadva skupaj med vrvečo množico na cesti. Očka Kobajs prav dobre volje že zaradi kupčije, z nekoliko cincajočimi koraki, pod levo pazduho dežnik s konico naprej in z držajem zadaj za hrbtom, na desni rami obešen velik rdečepisan cekar; Janko pa z žarečimi lici, prijetno sit klobase in belih zemelj, kakor v sanjah korakajoč ob očetu. Da, kakor lepe sanje se je zdel Janku ta semenj! Tako lahko je stopal ob očetu, tako veselo in poskočno — ne, pa saj ni hodil, saj ga je kar samo nosilo kakor na perutih semintja ... Godba tu, godba tam, od povsod zveneči srebrni glasovi ... Samo plaval je Janko in se potapljal v zvončkljajočih valovih.

O ti zapeljivi semenj! Izpod sivih platnenih streh stojnic, razprostirajočih se na vsaki strani ceste, so s sladkim smehom ponujale belolakte prodajalke vsakovrstne sladkarije, so zamišljeno stali med visečimi trakovi, pasovi, naramnicami in molki koščenolični prodajalci in so z zateglimi glasovi hreščali kozjebrađi židje in hvalili svoje blago. Kakor reka je valovilo ljudstvo gorindol po cesti, se gnetlo ob stojnicah, se smejalo in se razgovarjalo. Očanci s culami in cekarji, obešenimi na palicah čez rame, z nazaj na tilnik potisnjenimi klobuki, so rili s komolci skozi gnečo in si tako delali pot. Upognjene mamice z jerbasi v rokah so si pokimavale in si pomežikale pri vsakem srečanju ter se zdaj pa zdaj skrivnostno nasmeh-nile. Otroci pa so iztezali ročice in silili proti vrtljaku, od koder so doneli

hreščeči zvoki lajne. Včasih se je oglasil sredi mrgoleče množice oster klic: »Prostor! Prostor!« Pokazala sta se dolga rogova, pod trščatim čelom dvoje okroglih začudenih oči, zraven telebast hrbet, švrknil je čopast rep, švrknil mimogrede bič po židani ruti mladega dekleta, zamaknjenega nekam v svetlo daljavo, da je prestrašeno kriknilo in se prijelo za glavo: Zakasnel kmet je gnal skozi trg svoje živinče, ki je zdajpazdaj zamukalo v veselo hreščanje harmonik po trških gostilnicah.

Jankove oči bi bili morali videti: samo smejale so se od veselja in se širile od željā. Trepalnice so mu zaporedoma mežikale kakor pred bleščečim solncem... Prvič na semnju! Saj človek tedaj res ne ve, kako naj gleda, da bi se kolikor mogoče najbolj naužil vse te pisane semanjske lepote. In Janko naj bi mižal in delal izjemo? Janko, ki mu je semenj tako všeč, da bi najrajši vsega kupil, ko bi imel toliko denarja, pa bi ga odnesel s seboj domov, daleč gor v hribe, v tiho zagorsko vasico...

»Očka, očka... pogledjte no, toliko lepih reči imajo naprodaj! Ali vidite? Konjički, petelinčki, punčke, nožički, piščalke... Očka... dajte no, kupite še meni kaj! Saj sem bil priden in pomagal sem poganjati sivko — ali ni res?... Kupite, očka, kupite mi!«

In Janko je prijel očeta za suknjč in jih vlekel k prvi stojnici.

»Pa meni dajte cekar, očka, da ga bom jaz nosil... Vi imate že tako dežnik... Joj, toliko piškotov je tukaj! Pa punčk in konjičkov! In vse iz lecta... Ali mora biti to sladko! Dajte no, očka, kupite mi kaj...!« — Tako je moledoval Janko.

»Ali si pa siten, Janko!« so se nasmehnili Kobajsov očka. Ker pa so bili židane volje, so se radi dali omehčati. Sneli so z rame cekar in ga dali sinku. »Samo glej, da mi cekarja ne izgubiš... No, kaj bi rad, da bi ti kupil, Janko?«

»Piškotov, očka... Pa konjičkov iz lecta... in tiste-le punčke tam, očka. Potem bom še bolj priden...«

In Kobajsov očka so kupili. Nič se niso pogajali za ceno. Posegli so v žep in vrgli pest drobiža na desko pred okroglo prodajalko. Janko pa je ves srečen spravljaj »odpustke« v cekar.

Ti ljubi cekar! Janku se je zdel tako silno prostoren... Toliko dobrih reči bi bilo še lahko šlo vanj...

»Očka... pogledjte, kaj imajo še tam? Svetinjice, podobice, molke! Pa pištolice in petelinčke, ki piskajo iz repa!...«

In Janko je vlekel očeta še k drugi stojnici... Pa so bili Kobajsov očka ta dan res mehkega srca in kupili so Jankotu svetinjico in lepih svetih podobic vse polno, pa še pištolico tudi povrhu in petelinčka, ki piska iz repa.

Tako sta hodila Kobajsov očka in Janko od stojnice do stojnice. Očka so se smejali zgovornim prodajalkam in še zgovornejšim židom ter kupovali, Janko je pa spravljaj semanjske dobrote v cekar, streljal povsod s svojo pištolico in veselo držal rep svojega pojočega petelinčka v ustih.

Fi-fi-fil...

Janko se je smejal od sreče, smejal se je ves od nog do glave, z vsem svojim telesom, smejal se naznotraj in nazunaj tako, da ga je bil sam smeh. Kmalu boš poln, ti ljubi cekar, poln samih »odpustkov«! Še nič kaj posebno ni treba prositi očeta... saj so sami danes pri volji.

»Ali imaš zdaj dosti, Janko?«

»O očka, poglejte cekar! Koliko bi šlo še lahko noter! Še tisto piščalko tam mi kupite, očka!«

In očka so mu kupili še tudi piščalko.

Janko še vedno ni imel zadosti. Vse, kar se mu je zableščalo pred očmi novega in lepega, dozdej še nedotaknjenege — vse, vse je hotel imeti in spraviti v cekar.

»Očka — ali ne slišite? Postojte, očka, in glejte! Orglice... orglice, pa še kako lepe in svetle! Vse polno jih imajo tam, še meni ene kupite, očka!«

Kaj so hoteli Kobajsov očka? Obstali so pred stojnico, in Janko si je izbral orglice.

»No, zdaj boš imel pa vendar enkrat dosti, fant!«

Janko si je vtaknil orglice v usta in pričel muzicirati.

»Ali slišite, očka, kako lep glas imajo? Kajne, da znam igrati, očka?«

In Janko je muziciral na orglice, muziciral ves zamaknjen.

Tako srečen ni bil še nikoli. Zdelo se mu je, da je zadobil semenj popolno lepoto šele zdaj, ko igra on, Janko, na orglice! Vse poslušaja in gleda samo njega, Kobajsovega Janka — vse se čudi le njegovim orglicam. In Janku se smehljajo in napihujejo lica. Kakor igrajo njegove orglice sladko in poskočno, tako se ziblje pred njim tudi semenj sladko in poskočno, na desno in na levo, navzdol in navzgor. In okrog Janka se zgrinjajo gruče radovednih ljudi, da vidijo prav od blizu čudovite orglice, da slišijo prav od blizu zvončkljajoče glasove — —

Ej, semenj pa, semenj!

II.

Šele pod večer sta krenila Kobajsov očka in Janko s trga proti domu.

Dolina je tonila v mraku. Po bregovih gričev utripajoči solnčni žarki so se zvijali v vrhovih samotnih bukev, kjer so krakale vrane, obrnjene proti poslavljaljoči se večerni zariji.

Sredi zlatozorja očrtane temne perotnice so se gibale nemirno kakor zle slutnje...

Janko je stopal vstric očeta in igral na vso moč na orglice. Ni mogel prenehati. Naj vé ves svet, da ima on, Janko, orglice, in kako lepo zna nanje igrati, ne da bi se bil kje učil... Jankov obraz je žarel...

Že blizu doma so se Kobajsov očka nagnili k Janku in mu rekli:

»Janko, da boš lepo razdelil »odpustke«, ki sem jih kupil na semnju! Punčko iz lecta dobi Milčica, konjička pa Francek, piščalko pa

Drejček, petelinčka pa Nacek — povrhu pa še vsakteri eno podobico... Tebi, Janko, pa ostanejo orglice. Da boste otroci vedeli, kdaj so Kobajsov oča dobro prodali kravo!»

Janko je najprvo nekoliko debelo pogledal očeta, kajti mislil je bil, da je ves ta sladki in pisani, v cekarju zbasani »paradiž« iz piškotov, punčk, konjičkov in drugih lepih reči — samo njegov. No, pa kaj! Da mu ostanejo le orglice — drugega si Janko ne želi...

O mraku sta prišla Kobajsov očka in Janko domov na holm. Ko je stopil Janko z orglicami v ustih v hišo in so se zgrnili okrog njega bratci in sestrice, je sedel moško za mizo in si posadil cekar na kolena. In pričel je deliti. Minčica je dobila punčko iz lecta, Francek konjička, Drejček piščalko, Nacek petelenčka. Pravično je razdelil Janko semanjske »odpustke«. Vse pravično. Zase je obdržal le orglice, kakor so rekli očka.

Vsa Kobajsova družina je bila tisti večer srečna in vesela; najbolj srečen in vesel je bil pa Janko s svojimi orglicami.

I. Kovec:

Po buče.

Pod kapom je bilo kup gline, ki so jo oče pripeljali od Save, ker so hoteli nekaj popravljati hišo. Tine je čepel na petah ter delal »plazove« — takljal je namreč z vrh kupa kamenčke, da se je mlela za njimi drobna glina. Bil je tako zamišljen v svoje delo, da ga je zdramil šele Cempelarjev Joža, ki se je prikazal izza vogla. Bil je bos, na glavi je imel preluknjan klobuk, da so mu gledali lasje ondi v božji svet. Vlekel je voziček na štiri kolesa in na lestvice. Pomagal mu je Bevsetov Anže, tisti, ki so mu prvi dan počile hlače, ko jih je jel nositi. Tiščati so mu pa pomagali Žemanov Mirko, Majcenov Janezek, Jurjev Ivan, Podrečarjev Miha, Majcenova Anka in Žemanova Lenčka. Bilo je videti celo gručo glav, razkuštranih ali pa pokritih s cvetočimi pokrivali, srajc, rut, kril, hlač, petá, cokel in čevljev. Pridrveli so okrog ogla in se zaleteli malone v Tineta. Voz pa se je zadrł skoro do polovice v glino.

»Noo, le čakajte, lejte!« je potožil Tine ter prestrašen gledal kolo, ki mu je obtičalo pred nosom v kupu.

»Hi-i-i!« se zacvilil, »jaz grem pa povedat!«

Družba se je smejala in hihitala.

»No, Tine, nikar ne jokaj, saj greš z nami.«

»Kam pa?« vpraša razžaljeni junak počasi.

»Po buče gremo, na našo njivo gremo,« dé Majcenov Janezek.

»Po kakšne buče?«